POSSESSIVE PARASITTER ELLER PARASITTISKE POSSESSIVER?

CATHRINE FABRICIUS HANSEN, ANNELIESE PITZ & BERGLJOT
BEHRENS

Universitetet i Oslo

SAMMENDRAG

I dette bidraget drister vi oss til å forutsette vanskene som innlærere med forskjellige morsmål (engelsk, tysk, og norsk) forventes å ha når de skal lære det franske possessivsystemet. Mer konkret dreier det seg om forståelse/tolkning av possessivdeterminativene *son*, *sa*, *ses*. De tre valgte språkene har nokså ulike systemer som inviterer i forskjellig grad til transfer og tolkningsfeil, og spørsmålet er hvilke faktorer i morsmålets system som gjør det lettere eller vanskeligere å tilegne seg det franske. Det foreligger en rekke undersøkelser når det gjelder norske innlærere (se bl.a. Helland 2017; 2019), men for å kunne svare på hvilken gruppe av morsmålstalere som har den tyngste oppgaven foreslår vi en sammenlignende undersøkelse på grunnlag av en test der informantene blir bedt om å identifisere referenten for possessivet under varierende betingelser. I bidraget beskriver vi kort de forskjellige systemene, våre antagelser om innlæringsproblemer og om transfer fra de respektive L1, samt testoppsettet.

[1] INNLEDNING

Relevant forskning synes å vise at ordprosessering og syntaktisk prosessering på et fremmedspråk ikke i samme eller like tydelig omfang er utsatt for påvirkning fra morsmålet (se for eksempel Lago et al. 2020 og videre henvisninger der):

“L1 influence is clearer in L2 word processing than in syntactic processing. Of course, this does not negate a potential role of L1 influence in syntactic processing: It is possible that reliable evidence will emerge once methodologically reliable comparisons are conducted. What is interesting, however, is that this variability is not observed in L2 word processing. For words, learners seem to show reliable evidence of coactivation at the form and meaning level, despite differences in L2 dominance. This suggests that CLI [Cross-Linguistic Influence] may differentially affect lexical and syntactic processing. (Lago et al. 2020, s. 9)

I vår sammenheng er fransk (FR) fremmedspråket mens hhv. norsk (NO), engelsk

(EN) og tysk (TY) er L1. Vi kan gå ut fra at norsktalende og tysktalende som lærer fransk har [lært] engelsk som første fremmedspråk, mens fransk muligens er første (og eneste) fremmedspråk for engelsktalende FR-innlærere. Det vil si, vi har å gjøre med fransk som L_n, der $n \geq 2$.

Det spørsmål vi er opptatt av er hvordan FR-innlærere med NO, TY eller EN morsmål prosesserer – tolker, forstår – de franske possessive pekerne *son*, *sa* og *ses* under gitte syntaktiske betingelser.

Vanligvis behandles tolkning av 3. persons pronomener i L_n under en rent syntaktisk synsvinkel der spørsmålet er i hvilken grad L_n-innlæreren overholder de syntaktiske restriksjoner som gjelder for pronomener i det aktuelle språket og i hvilken grad han/hun eventuelt er påvirket av sitt morsmål (eller et annet L_n) under prosesseringen (se for eksempel Clahsen & Felser 2006, Felser & Cunnings 2012, Patterson et al. 2014 og videre henvisninger der). Leksikalsk transfer ('priming') fra L1 (eller et annet fremmedspråk) har oss bekjent ikke vært noe tema i den sammenheng. Temaet er imidlertid aktuelt også når det gjelder pronominalsystemene (i vid forstand) i nært beslektede språk der det kan være mer eller mindre klare tverrspråklige likheter mellom pronominalle 'items'; jf. for eksempel NO *seg* v. TY *sich* og NO *han*, *de* vs. EN *he*, *they*.

Formålet med dette bidraget er først å klargjøre hvilke L1 faktorer som påvirker mulige feiltolkninger i tyske, norske og engelske innlæreres forståelse av franske possessiver (avsnittene 2 og 3). På dette grunnlaget stiller vi opp noen hypoteser om hvilken effekt de syntaktiske betingelser for tolking av possessivene i det enkelte L1 kan ha på forståelsen (avsnitt 4). Vi skisserer et eksperiment (avsnitt 5) som inviterer den for oss unge og aktive jubelanten til å samarbeide med andre forskere innenfor det tyske, det norske og det engelske språkmiljøet, i god SPROSS-orientert ånd, siden vi, forfatterne av dette bidraget, har gått av med pensjon og ikke lenger har forskningsmidler å bidra med.

[2] S-POSSESSIVER OG ANDRE POSSESSIVER: FRANSK, TYSK, NORSK,
ENGELSK

De **franske s-possessivene** *son*, *sa* og *ses*, i det følgende symbolisert som *s*^{*}, forutsetter en **possessor** – en forutgående eller eventuelt etterfølgende 'antecedent' – i singular, men er uspesifiserte mht. possessors genus/sexus. Dette vil si at både *son*, *sa* og *ses* i (1a) og (1b) må vise tilbake til *Anna* resp. *Pierre*; flertalls-nominalene *les parents* 'foreldrene' og *les enfants* 'barna' kommer ikke på tale som antecedenter. Valget mellom de tre enhetene er bestemt av grammatisk genus og numerus til **possessum** – det leksikalske hodet i det nominalet som possessivet er determinativ til: *son*, *sa* og *ses* må forbindes med nominaler i hhv. mask.

sing. (som *dessert*), fem. sing. (som *crêpe*) og plural (som *sandwiches*).¹

(1) a.

 son dessert-M.SG
 sa crêpe-F.SG
 ses sandwiches-PL

Tandis que *les parents* *Pierre / Anna* mange
 commandent du vin,

(‘Mens foreldrene bestiller vin, spiser Anna / Pierre desserten
 sin/ crêpen sin/ sandwichene sine’)

b.

 son dessert-M.SG
 sa crêpe-F.SG
 ses sandwiches-PL

Tandis que *Pierre / Anna* *les enfants* mangent
 commande du vin,

(‘Mens Anna / Pierre bestiller vin, spiser barna desserten hennes/
 hans// crêpen hennes/ hans// sandwichene hennes/ hans’)

Norsk og tysk har også adnominale *s*-possessiver: norsk *sin*, *si*, *sitt* og *sine* (i det følgende representert som *si**) og tysk *sein** (med bøyningsformene *sein*, *seine*, *seinen*, *seinem*, *seiner*, *seines*).² I begge språkene er de forskjellige formene possessum-relaterte som for fransk *son*, *sa*, *ses*: De kongruerer med det nominale hodet mht. grammatisk genus og numerus, i tysk også kasus. Når det gjelder possessor-relaterte trekk er det imidlertid vesentlige forskjeller mellom *s*-possessivene i de tre språkene, eller mer generelt: mellom possessivsystemene i sin helhet (se Fabricius-Hansen et al 2017 for en oversikt).

De **norske s-possessiver** er inherent refleksive, dvs. *sin*, *sitt*, *sine* i (2) må vise til subjektet i egen setning (såkalt lokal binding, cf. Chomsky 1981); subjektet i den forutgående undersetningen – *Linda*, *Andreas* eller *vennene* – er strukturelt utelukket som antecedent/possessor. Fransk *s** kan derimot brukes både refleksivt som i (1a) og ikke-refleksivt som i (1b). På den andre siden er norsk *si** uspesifisert mht. possessor-genus og -numerus – jf. (2) – mens FR *s** som nevnt har trekket [possessor-sg.]. (I det følgende markerer vi strukturelt mulige possessorer med √ og strukturelt utelukkede med #, i tillegg til hhv. blå og rød

[1] Men merk at *son* – som *mon* ‘min’ og *ton* ‘din’ – benyttes isteden for *sa* (*ma*, *ta*) i kombinasjon med et feminint substantiv som begynner på en vokal, f. eks. *son amie* ‘veninne’. I disse tilfellene kan vi si at *sa* bare tar formen *son*, dvs. at *son* ikke signaliserer maskulinum singular. For å si det med jubilentens ord (Helland 2006: 155): “I femininum 1p-3p finner vi to varianter av det samme morfemet avhengig av om nomenet introduseres med konsonant (*ma*, *ta*, *sa*) eller vokal (*mon*, *ton*, *son*). De siste formene sammenfaller med maskulinum 1p-3p.” I det følgende ser vi bort fra denne komplikasjonen.

[2] For enkelthetens skyld ser vi bort fra den possessum-relaterte hunkjønnsformen *si**.

skrift.)

- (2) Mens #Linda/ #Andreas/ #vennene bestiller konjakk, spiser √Anna/ √Petter/ √barna crêpen sin/ sukkertøyet sitt/ pannekakene sine.

Det tyske s-possessivet *sein** likner det franske s-possessivet på to punkter: det er uspesifisert for refleksivitet og spesifisert for possessor-entall. Men i motsetning til det franske s*-possessivet, som er neutralt mht. possessors kjønn, forlanger *sein** en antecedent i hankjønn, dvs. det har trekkene [possessor-sg., possessor-mask.].³ Det betyr for eksempel at *sein* i (3a) kan referere (refleksivt) til det lokale subjektet *Peter* eller (ikke-refleksivt) til *Andreas*, men ikke til *Anna* eller *Linda*, mens antecedenten for *son* i (3b) og (3c) kan være *Anna* eller *Pierre*.

- (3) a. Während #Linda/ √Andreas Cognac bestellt, isst √Peter/ #Anna *sein* Dessert.
‘Mens Andreas bestiller konjakk, spiser Peter desserten *sin/hans*.’
b. Tandis que √Anna commande du cognac, √Pierre mange *son* dessert.
‘Mens Anna bestiller konjakk, spiser Pierre desserten *sin/hennes*.’
c. Tandis que √Pierre commande du cognac, √Anna mange *son* dessert.
‘Mens Pierre bestiller konjakk, spiser Anna desserten *sin/hans*,’

Forskjellene mellom s-possessivene i fransk, tysk og norsk er sammenfattet i tabell 1.

Possessor-relaterte trekk				
	Possessiv	Numerus	Genus (hvis sg.)	Refleksivitet
FR	<i>son/sa/ses</i>	sing.	–	–
TY	<i>sein</i> *	sing.	mask.	–
NO	<i>sin/sitt/sine</i>	–	–	refleksiv

TABELL 1. S-POSSESSIVER I FRANSK, NORSK OG TYSK

Når betingelsene for å anvende s-possessivet ikke er oppfylt, må det i alle tre språk brukes et annet possessiv(leksem):

[3] I denne artikkelen har vi utelukkende å gjøre med antecedenter/ possessor i hankjønn, hunkjønn (eller flertall). Vi ser derfor bort fra at tyske substantiver også kan være neutrum.

- FR *leur**, som er spesifisert for possessor-flertall og har formene *leur* (possessum-sg.) og *leurs* (possessum-pl.); jf. (4a).
 - TY *ihr**, som forlanger en antecedent i flertall eller hunkjønn entall og bøyes som *sein** i samsvar med possessum; jf. (4b).
 - NO *hans, hennes* eller *deres* avhengig av om possessor er hankjønn entall, hunkjønn entall eller flertall; disse possessivene er inherent irrefleksive, dvs. de kan ikke referere til subjektet i egen setning – ikke være lokalt bundet – og bøyes ikke (ytterligere).^{4 5}
- (4) a. Tandis que √*les parents* commandent du vin, #*Anna*/#*Pierre* mange *leur* dessert/ *leurs* sandwiches.
 ‘Mens foreldrene bestiller vin, spiser Anna/Pierre desserten *deres*/ sandwichene *deres*.’
- b. Während √*Linda* Cognac bestellt, isst #*Peter* *ihr* Eis.
 Während √*die Eltern* Cognac bestellen, isst #*Peter* *ihr* Eis.
 ‘Mens Linda/foreldrene bestiller konjakk, spiser Petter isen *hennes*/*deres*.’

Engelsk har i motsetning til fransk, norsk og tysk ikke noe *s*-possessiv. Når det gjelder possessor-kjønn og -tall, svarer *his, her* og *their* til NO *hans, hennes* og *deres*, men i motsetning til disse er de engelske possessivene neutrale mht. refleksivitet; sml. for eksempel (5a) and (5b).

- (5) a. While √*Linda* is ordering cognac, √*Ann* eats *her* dessert.
 b. Mens √*Linda* bestiller konjakk, spiser #*Anna* desserten *hennes*.

Tabell 2 gir en oversikt over possessivene uten *s*- i de fire aktuelle språkene.

[4] Vår fremstilling av bindings-/refleksivitetsrestriksjonen på *si** er svært forenklet; se for eksempel Fabricius-Hansen et al. (2017, sek. 3) og referanser samme sted.

[5] Historisk sett dreier det seg om genitivformer av 3. persons personlige pronomener *han, hun* og *dere*.

Possessor-relaterte trekk				
	Possessiv	Numerus	Genus/Sexus (hvis sing.)	Refleksivitet
FR	<i>leur/leurs</i>	plur.	–	–
TY	<i>ihr*</i>	sing.	fem.	–
		plur.	–	–
NO	<i>hans</i>	sing.	mask.	irrefl.
	<i>hennes</i>	sing.	fem.	irrefl.
	<i>deres</i>	plur.	–	irrefl.
EN	<i>his</i>	sing.	mask.	–
	<i>her</i>	sing.	fem.	–
	<i>their</i>	plur.	–	–

TABELL 2. POSSESSIVER UTEN S- I FRANSK, TYSK, NORSK OG ENGELSK

Vi ser at de franske *s*-possessivene sett fra norsk- og tysktalende FR-innlæreres synspunkt er hva man kan kalle (halv-)falske venner (jf. Helland 2017):⁶ De likner kognatene *sin/sitt/sine* resp. *sein** fonologisk/ortografisk og leksikalsk-semantic (som uttrykk for possessivrelasjonen). Men når det gjelder morfosyntaktiske restriksjoner vedrørende possessor er det forskjeller som gjør at et Ln-FR *s*-possessiv under noen betingelser vil svare til et *s*-possessiv i L1, mens det under andre betingelser må brukes et annet possessivlekse i L1 (*hans* eller *hennes* i norsk, *ihr** i tysk) for å få etablert den intenderte referansen. Det vil si, det foreligger leksikalsk divergens fra Ln til L1, kombinert med formell likhet mellom Ln-possessivet og det ene av de possessivene det kan svare til i L1. Dermed skulle det være duket for både positiv og negativ fonologisk/ortografisk transfer under tolkningen av Ln *son/sa/ses*; og siden de tyske og norske *s*-possessiver også innbyrdes er halv-falske venner (jf. Pitz et al. 2017), ville vi vente at slik transfer arter seg noe forskjellig for FR-innlærere med hhv. norsk og tysk morsmål.

Når det gjelder innlærere med engelsk morsmål, finner vi riktignok også leksikalsk divergens ettersom *son*, *sa* og *ses* alle kan motsvare *his* eller *her*, avhengig av possessors kjønn. Men det er intet formelt grunnlag for positiv eller negativ transfer. Følgelig vil vi her vente et (feil)tolkningsmønster for *son*, *sa* og *ses* uten den type skjevheter som halv-falske venner kan gi anledning til. Hvilke

[6] Jf. Jarvis (2009, s. 107), som definerer "false friends" som "crosslinguistic word pairs that are (1) formally the same or similar and (2) semantically similar or dissimilar (but not the same)".

(feil)tolkningsmønstre en konkret kan forvente for hvert av de tre aktuelle Ln-FR/L1-parene skal vi se nærmere på i avsnitt 4. Før det er det på sin plass med noen refleksjoner om fenomenet leksikalsk transfer.

[3] LEKSIKALS TRANSFER?

Ifølge Lago et al. (2020), blant andre, er leksikalsk transfer fra Ln til L1 basert på en assosiativ relasjon mellom et Ln-ord og et semantisk og/eller fonologisk/ortografisk liknende L1-ord som utløser "coactivation" under prosesseringen. Når det gjelder teoretisk tilnærming, nevnes "the Parasitic Model" (PM) som den mest kjente:

Ln words are initially stored 'parasitically', such that their entries are associated with similar, already known words in learners' L1, L2 or Ln lexicon. These known words function as "hosts", and learners access the similarity between a host and a parasite subconsciously and on multiple levels, although initially they rely more on orthographic and phonological similarity (form level!) and only later – as their proficiency increases – on grammatical and conceptual similarity (frame and concept levels, respectively). During initial learning stages, the PM predicts pervasive CLI in processing, as hearing or reading a Ln word should activate its host(s) in other languages. When a new word is successfully learned, its form, frame, and conceptual connections are severed, such that the parasite detaches from the host and its lexical access proceeds autonomously. (Lago et al. 2020, s. 20).⁷

En Ln-innlærer kan naturligvis også assosiere Ln-ord med andre Ln-ord – eller evt. med ord i et annet fremmedspråk enn det aktuelle Ln.

Men hva menes i denne sammenheng med et 'ord'? Er det et leksem – en leksikalsk enhet, en stammeform eller rot – i mer eller mindre abstrakt lingvistisk forstand – eller en spesifikk bøydd form som kan være men ikke nødvendigvis er fonologisk/ortografisk identisk med stammeformen eller roten, svarende til oppslagsord i en tradisjonell ordbok (se for eksempel diskusjonene hos Lyons 1977, kap. 13, Bybee 1985 og Matthews 1991)? Og hvordan er såkalte leksemer egentlig lagret/representert i språkbrukerens 'mentale leksikon'?⁸

Således spør det om FR *son*, *sa* og *ses* av Ln-innlæreren 'oppfattes' som selvstendige leksikalske enheter eller som (bøynings)former av et eget (possessiv)leksem (vårt *s**) – og hvordan dette leksemet i tilfelle er representert i

[7] Smlg. Pavlenko (2009, s. 142): På tidlige stadier av innlæringen er L2-ord "more strongly connected to their L1 translation equivalents than to concepts [...] as proficiency increases, the links between L2 words and concepts become stronger".

[8] Mer generelt vises til Audring & Masini (2018). Se også López (2020) for overveielser innenfor rammene av Distribuert Morfologi.

hennes/hans 'leksikon'. Tilsvarende spørsmål melder seg når det gjelder norske morsmåltalende sitt forhold til *sin*, *si*, *sitt* og *sine*. Muligens er det *sin*, som tradisjonelt leksikalsk oppslagsord, snarere enn *si* som i tilfelle 'står for' leksemet. Tysk virker mindre problematisk på dette punktet: her kan vi nok gå ut fra at ordformen *sein* (mask.sg.) for morsmåltalende også representerer en stammeform/ et leksem (vårt *sein**).⁹

I alle fall virker det rimelig å anta at tyskspråklige og norskspråklige innlærere av Ln-FR på den ene eller den andre måten assosierer *son*, *sa*, og *ses* med *s*-possessivene/-possessivet i morsmålet og at en slik assosiativ relasjon er særlig nærliggende når det gjelder *son* og *sein*(*) resp. *son* og *sin*, der også utlydskonsonantene svarer til hverandre. Leksikalsk transfer fra L1 under tolkningen av et Ln-FR *s*-possessiv i en gitt syntaktisk sammenheng innebærer da at Ln-possessivet ('parasitten') får samme interpretasjon som morsmålet *s*-possessiv ('verten') ville få under de samme syntaktiske betingelser. Det vil bl.a. si at L1-NO innlærere i motsetning til franske morsmåltalende vil kunne forstå *son* – og kanskje også *sa* og *ses* – i eksempel (2) reflektivt. Og ettersom *sein*(*) er markert som possessor-orientert hankjønn entall, vil en tysktalende innlærer kanskje umiddelbart relatere *son* i (3c) til *Pierre* og overse at det lokale subjektet *Anna* også er en mulig referent.

Ln-internt vil *son/sa/ses* formentlig bli assosiert med de franske possessiver for 1. og 2. person sg. (*mon/ma/mes* og *ton/ta/tes*). Dette vil kunne gi (ekstra) grunnlag for å oppfatte *son* som bestående av et leksikalsk element – en 'rot' – *s** – som bærer av possessivsemantikken relatert til 3. persons possessor, og *-on* som possessum-orientert uttrykk for hankjønn entall. Som sådan er *-on* imidlertid spesifikk for de possessive determinativer i (possessor-)singular (*mon*, *ton*, *son*); den bestemte artikkelen for mask. sg. er *le* (jf. *le dessert* 'desserten'). Possessivformene *sa* og *ses* svarer derimot formelt til den bestemte artikkelen i hunkjønn entall respektiv i flertall (jf. *la crêpe* 'crêpen', *les sandwiches* 'sandwichene').¹⁰ Det er derfor også mulig at franskinnlærere assosierer *sa* og *ses* med *la* og *les* som uttrykk for fem. singular og plural, for tysk- og norsktalende sin del kanskje enda i høyere grad enn med *s*-possessivet i L1. Spørsmålet er imidlertid om de da nødvendigvis relaterer genus-numerus til possessum. Kan det ikke tenkes at den possessor-orienterte genus-numerus-differensieringen som er karakteristisk for de tyske possessivene *sein** og *ihr** (se tabell 1) og de norske irrefleksive possessivene *hans*, *hennes* og *deres* (se tab. 2) feilaktig overføres til *son*, *sa*, *ses*?

[9] Formene *sein* (possessum-orientert nominativ mask. sg.) faller sammen med leksemstammen (*sein**), mens *son* og *sin* består av et stamme-element (*s** resp. *si**) og en possessum-relatert markør for mask.sg., som i norsk (*si-n*) svarer til *-n* i den bestemte artikkel (*den*).

[10] Med denne analysen av *s-on*, *s-a*/ *l-a* nærmer vi oss begrepet 'root' i Distribuert Morfologi-rammeverket, som det hadde vært interessant å anvende (se f. eks. López 2020). Vi overlater imidlertid til jubilanten å ta denne utfordringen.

I det følgende skal vi se nærmere på hvilke følger slike forskjellige L1-betingede tolkningsstrategier kan tenkes å ha for interpretasjonen av *son*, *sa* og *ses* under syntaktiske betingelser av den art som er eksemplifisert i (1)–(2) og (3b–c) ovenfor og mer systematisk i eksemplene (7)–(18) i tabell 3 på side 13.

[4] HVA KAN GÅ GALT – OG HVORDAN?

At en innlærer er i stand til å tolke referansen og bedømme grammatikaliteten til forekomster av FR *son*, *sa* og *ses* korrekt – som en morsmålstalende – viser seg ved at hun/han

- aksepterer referenter (potensielle antecedenter, possessor-kandidater) i entall uavhengig av referentens genus og uavhengig av om possessivet er lokalt bundet eller ei;
- ikke aksepterer referenter i plural;
- registrerer uoverensstemmelse i genus-numerus mellom possessiv og possessum.

Med andre ord: *s** behandles på et eller annet kognitivt plan som bærer av possessivbetydningen for 3. person entall og *-on*, *-a*, *-es* som possessum-relaterte 'endelser'.

Når det gjelder våre kategorier av innlærere, er det sannsynlig at de på det aktuelle stadium *Ln*-internt forbinder *son*, *sa* og *ses* med distinksjonen mellom hankjønn entall, hunkjønn entall og flertall, slik den finnes ved den bestemte artikkelen (*le/la/les*). jf. avsnitt 3. Vi har imidlertid pekt på to potensielle former for påvirkning fra L1 (C[ross]L[inguistic]I[n]fluence) som kan overkjøre denne koblingen og føre til mer eller mindre systematiske feiltolkninger av *Ln son*, *sa* og *ses* (avsnitt 3). I begge tilfeller dreier det seg om leksikalsk transfer fra L1 for så vidt som bindingsrestriksjoner og genus/numerus-trekk betraktes som en del av et ords eller en ordforms syntaktisk-semantiske egenskaper.

Den ene muligheten (CLI-A) er at genus-numerus-trekkene oppfattes som possessor- i stedet for possessum-orienterte under påvirkning fra L1, der possessor-orientering er enerådende eller klart dominerende (jf. avsnitt 2).¹¹ Med andre ord: *son*, *sa* og *ses* assosieres med og tolkes feilaktig som visende til en possessor i hhv. hankjønn entall, hunkjønn entall og flertall, som tilfellet er med *his*, *her*, *their* i L1-EN, de irrefleksive possessivene *hans*, *hennes*, *deres* i L1-NO og *sein** (mask. sg.), *ihr** (fem.sg. og plur.) i L1-TY.¹² En slik 'bakutrettet' omorientering

[11] For L1 norsk vises til Hellands (2017, s. 92) H[ypothesis] 5: "Norwegian learners of French relate the possessive to the possessor rather than to the possessum."

[12] Hva angår *ses*, forutsetter en slik omorientering vel at det korrekte FR leksem for possessor-plural, *leur** (se avsnitt 2, tabell 2) ikke er helt 'present' for innlæreren. Se Helland (2017, avsnitt 3.2) for relevante feil i oversettelse eller grammatikalitetsbedømmelse.

mot possessor er særlig nærliggende når possessum ikke har noe å si for valget av possessiv i L1, som tilfellet er i engelsk. Når det gjelder tysk, markerer de possessum-orienterte bøyningsformene til *sein**/*ihr** og andre determinativer (se avsnitt 2) ikke possessum-genus og numerus så entydig som tilfellet er med franske determinativer; dvs. koblingen mellom possessivform og possessums genus/numerus er neppe så sterk som i fransk.¹³ Og i norsk er possessum-relatert bøyning begrenset til det refleksive possessum *si** (*si-n*, *si-tt*, *si-ne*), som er uspesifisert mht. possessor-kjønn og -tall. Både for norskspråklige og tyskspråklige innlærere av Ln-FR kan innflytelse fra engelsk som L2 medvirke til CLI-A.

Den andre muligheten (CLI-B) er bare aktuell i relasjon til norsk og tysk L1 og består i at possessor-relaterte restriksjoner som kjennetegner morsmålets s-possessiv(er) overføres til s-possessivene i Ln. Som nevnt tidligere, er en slik fonologisk/ortografisk utløst transfer særlig nærliggende når det gjelder *son* i relasjon til possessivstammen *sein** i tysk og possessivformen *sin* i norsk.¹⁴

For innlærere med norsk L1 betyr CLI-B at *son* vil bli tolket refleksivt slik at egnede ikke-lokale possessor-kandidater i entall som *Anna* i (3b) og *Pierre* i (3c) ovenfor blir oversett. Om den refleksive tolkningen slår inn uavhengig av om det lokale subjektet er hankjønn entall som *Pierre* i (3b) eller hunkjønn entall som *Anna* i (3c) er kanskje mer åpent – og vel i alle fall mest sannsynlig dersom det franske possessum, som *dessert* 'dessert' i (3b) og (3c), motsvarer et hankjønns-/felleskjønns substantiv i norsk, slik at *son* tolket refleksivt ville bli oversatt med den halv-falske vennen *sin*. Når det gjelder *sa* og *ses* er det som nevnt i avsnitt 3 ikke så tydelig fonologisk/ortografisk grunnlag for leksikalsk transfer fra s-possessivet i L1 som i tilfellet *son*. Norske innlærere kan imidlertid tenkes å kombinere CLI-B og CLI-A. I så fall vil *son*, *sa* og *ses* tolkes refleksivt og samtidig som spesifisert for possessor-genus/numerus. Det vil si at *s** i de franske possessivene parasittisk hefter seg på norsk *si** som bærer både av 'possessiv-betydningen' for 3. person og en refleksivitetsrestriksjon mens genus/numerus-trekkene som uttrykkes av *-on*, *-a* og *-es* kobles til possessor i stedet for possessum.

For innlærere med tysk L1 vil CLI-B ha samme effekt som CLI-A når det gjelder *son*, som vil bli tolket som possessor-relatert hankjønn entall i likhet med den halv-falske vennen *sein*(*). Innlæreren vil da f. eks. overse at *son* kan vise til *Anna* i (3b) og (3c). Det virker imidlertid lite sannsynlig at tyske innlærere assosierer *s** alene med *sein** og dermed med possessor-orientert hankjønn entall. Det ville utelukke også *sa* og *ses* fra å bli tolket til referenter i hunkjønn entall. CLI-A, som fører til at *sa* og *ses* tolkes som *ihr**, er således nok en mer plausibel kilde

[13] Men se Patil & Lago (2020) for eksperimenter som viser at possessor-relaterte og possessum-relaterte restriksjoner kan interagere under prosesseringen.

[14] For L1 norsk vises til Hellands (2017, s. 87) H[ypothesis] 4: "Norwegian learners of French generalize the transfer of *si** to *s** in their L2 grammar."

til feiltolkninger av *sa* og *ses* enn CLI-B.

CLI-A innebærer at innlæreren under tolkningen orienterer seg mot possessor og ikke hefter seg ved genus-numerus-samsvaret mellom possessiv og possessum, enten det skyldes manglende forståelse for samsvar, ufullstendig beherskelse av franske substantivers genus og bøyning eller sviktende oppmerksomhet under prosesseringen. Hva angår CLI-B kan norske innlærere imidlertid prinsipielt sett tenkes å tolke FR *s** som refleksivt i likhet med *si** i L1 og samtidig ha en korrekt forståelse av at 'endelsene' *-on*, *-a* og *-es* er possessum-relaterte (kongruensbestemte).

Når det gjelder FR-innlærere med L1-NO stemmer våre antakelser om CLI-A og CLI-B overens med hypoteser som jubilanten har formulert og overprøvd ved hjelp av oversettelses- og cloze-tests samt grammatikalitetsvurdering (se bl.a. Helland 2017, 2019). Nedenfor skal vi skissere hvordan forskjeller mellom norsk-talende, tysktalende og engelsktalende franskinnlærere sine tolkninger av franske *s*-possessiver eventuelt kan påvises eksperimentelt.

[5] EKSPERIMENTET – EN ABC¹⁵

For å teste de hypotesene vi har kommet frem til, tenker vi oss et lese-eksperiment (*self-paced reading*) der de såkalte *critical items*, som vi skal kalle kjernesetninger/-eksempler, varierer systematisk etter mønsteret til de tolv eksemplene i tabell 3. For hvert av de tre possessivene *son*, *sa* og *ses* er det her et sett med fire komplekse setninger. Hver setning består av en foranstilt adverbial bisetning med *tandis que* 'mens' og en etterfølgende hovedsetning der possessivet opptrer som del av et nominalt objekt. I hvert sett med fire slike eksempler er det:

- to eksempler der de lokale subjektene er hhv. hunkjønn (*Anna*) og hankjønn (*Pierre*) entall mens de ikke-lokale er flertall (*les parents*), og possessivet følgerlig må referere til det lokale subjekt (refleksiv bruk);
- to eksempler der det omvendt er de ikke-lokale subjekter som er entall (hhv. hunkjønn og hankjønn) men de lokale subjekter er flertall (*les enfants*), slik at possessivet må vise tilbake til det ikke-lokale (bisetnings-)subjekt (ikke-refleksiv bruk).

Etter at testpersonene har blitt presentert og har lest en setning får de et spørsmål med tre svarmuligheter (på fransk). Svaret vil vise om de har forstått referansen til possessivet korrekt. Når de får og besvarer spørsmålet, ser de ikke lenger setningen. For eksempel vil visningen av (6a), som svarer til (7) i tabell 3, etterfølges av spørsmålet (6b) med svarmulighetene i (6c).

¹⁵ A[nneliese], B[ergljot], C[athrine] – med takk til Torgrim Solstad for nyttige innspill.

- (6) a. *Tandis que les parents commandent du cognac, Anna mange son dessert.*
 ('Mens foreldrene bestiller vin, spiser Anna desserten sin.')
- b. *A qui appartient le dessert?*
 ('Hvem tilhører desserten?' 'Hvem sin dessert er det?')
- c. *Les parents Anna Quelqu'un d'autre*
 'Foreldrene' 'En annen'

Siden det forventes at informantene vil ha en rekke korrekte tolkninger, mer eller mindre velfunderte, og siden de forventes å ha delvis overlappende feiltolkninger til tross for de ulike systemene i deres L1, vil det være nødvendig med minst 5 sett kjerneeksempler svarende til tabell 3, dvs. i alt 60 kjerneeksempler, for at man skal kunne spore feilene til transfer fra L1.

Merk at i det endelige oppsettet skal subjunksjonen varieres: *pendant que* 'mens', *parce que* 'fordi', *comme* 'siden', *puisque* 'siden'.

I et slikt oppsett må testpersoner med **fransk morsmål** forventes å tolke alle tre possessiver som refererende til entallssubjektet, uansett om det er han- eller hunkjønn og uansett om det befinner seg i bisetningen eller hovedsetningen: *Anna* i (7), (9), (11), (13), (15), (17) og *Pierre* i (8), (10), (12), (14), (16) og (18); flerstallsnominalene *les parents* og *les enfants* er grammatisk utelukkede som possessorer.

		Ikke-lokalt subjekt	Verbal	Lokalt subjekt	Verbal	Posses-siv	Posses-sum
(7)	Tandis que	les parents	commandent du cognac	Anna	mange	son	dessert
(8)	Tandis que	les parents	commandent du cognac	Pierre	mange	son	dessert
(9)	Tandis que	Anna	commandent du cognac	les enfants	mangent	son	dessert
(10)	Tandis que	Pierre	commandent du cognac	les enfants	mangent	son	dessert
(11)	Tandis que	les parents	commandent du cognac	Anna	mange	sa	crêpe
(12)	Tandis que	les parents	commandent du cognac	Pierre	mange	sa	crêpe
(13)	Tandis que	Anna	commandent du cognac	les enfants	mangent	sa	crêpe
(14)	Tandis que	Pierre	commandent du cognac	les enfants	mangent	sa	crêpe
(15)	Tandis que	les parents	commandent du cognac	Anna	mange	ses	sandwiches
(16)	Tandis que	les parents	commandent du cognac	Pierre	mange	ses	sandwiches
(17)	Tandis que	Anna	commandent du cognac	les enfants	mangent	ses	sandwiches
(18)	Tandis que	Pierre	commandent du cognac	les enfants	mangent	ses	sandwiches

TABELL 3. OPPSETT FOR KJERNESETNINGER/-EKSEMPLER

Når det gjelder våre tre kategorier av franskinnlærere kan våre forventninger sammenfattes som følger:

Testpersoner med **tysk L1** vil gjennomgående korrekt tolke **son** som *sein**, dvs. som visende til referenten i hankjønn entall (*Pierre*) uavhengig av om det dreier seg om det lokale subjekt, som i (8), eller ikke, som i (10). Men de vil sannsynligvis ha en tendens til å overse egnede referenter for *son* i hunkjønn entall slik at de ikke finner noen possessor (svaralternativ *Quelqu'un d'autre*) i tilfeller

som (7) og (9). Når det gjelder **sa** forventes testpersonene tilsvarende korrekt å foretrekke kandidaten i hunkjønn entall (*Anna*) under betingelser som (11) og (13) og være mer usikre når en slik ikke er tilgjengelig, som i (12) og (14). Hva angår **ses** forventer vi at informantene ikke helt sjeldent feilaktig oppfatter den ikke-egnede flertallskandidaten – *les parents* resp. *les enfants* i våre eksempler – som possessor, kanskje ikke minst når det dreier seg om det lokale subjektet, som i (17) og (18).¹⁶ På den andre siden kan likheten mellom *ses* og *sein** tenkes å føre til en viss preferanse for å oppfatte *ses* som visende til hankjønn (*Pierre*) fremfor hunkjønn (*Anna*) entall.

Testpersoner med **norsk L1** forventes å foretrekke en refleksiv tolkning av **son**, særlig når det lokale subjektet er hankjønn entall som i (8) (*Pierre*), men til dels også når det dreier seg om hunkjønn entall som i (7) (*Anna*) eller flertall som i (9)–(10) (*les enfants*); i sistnevnte tilfelle er tolkningen feilaktig. Når det gjelder **sa** vil informantene muligens foretrekke en hunkjønnsreferent (*Anna*) både som lokalt (11) og som ikke-lokalt (13) subjekt, men ellers fortrinnsvis velge den refleksive tolkningen også når den er grammatisk utelukket, som i (14), eller eventuelt avvise begge 'kandidater'. For **ses** venter vi en tilsvarende fordeling av (ukorrekte) flertallstolkninger – spesielt når flertallskandidaten er lokalt subjekt som i (17)–(18) (*les enfants*) –, korrekte refleksive entallstolkninger (*Anna* resp. *Pierre*) og avvising av begge possessor-kandidatene.

Som nevnt i avsnitt 4, antar vi at testpersoner med **engelsk L1** har en tendens til å tolke *son*, *sa* og *ses* som hhv. *his*, *her* og *their*. I relasjon til våre kjernesetninger vil deres tolkningsmønstre da ikke atskille seg vesentlig fra det vi forventer for innlærere med tysk L1 (se ovenfor). Men muligens er feiltolkninger av *ses* som visende til flertallsreferenten i tilfeller som (15)–(18) mindre hyppige enn for innlærere med L1 tysk, som kan tenkes å assosiere både *sa* og *ses* med *ihr** – og som dessuten kan bli påvirket av likheten mellom *sa/ses* og *sein**.

Som såkalte *fillers/distractors* – avledere – tenker vi oss setninger med andre pronominal enheter enn possessivene, men hvor spørsmålsoppsettet kan være den samme som for kjerne-eksempelene. Avlederne bygges etter samme mønster som kjernesetningene, om enn rekkefølgen på leddsetningene kan skifte, og antall avledere skal helst være minst like stort som antallet kjernesetninger. Spørsmålene knyttet til avlederne trenger ikke se helt like ut. Vi foreslår noen i eksemplene (19a-d) nedenfor. Kjernesetninger og avledere randomiseres i det ferdige oppsettet, og rekkefølgen av de 'positive' svaralternativene varieres.

- (19) a. *Parce que Pierre a oublié l'anniversaire de Marianne, il lui envoie un gros*

[16] Det kan også tenkes at *ses* oppfattes som refererende summativt til kombinasjonen av subjektet i hoved- og subjektet i bisetningen – en mulighet som våre svaralternativer ikke tar høyde for.

bouquet de fleurs.

‘Siden Pierre har glemt Mariannes bursdag, sender han (henne) en stor bukett blomster’.

Qui reçoit des fleurs?

‘Hvem får blomster?’

Pierre Marianne Quelqu’un d’autre ‘En annen’

- b. *Le professeur envoie une bouteille de vin à la collègue qui vient de s’installer dans le bureau à côté.*

‘Professoren sender en flaske vin til en kollega som nettopp har flyttet inn på kontoret ved siden av.

Qui a déménagé ? (‘Hvem har flyttet?’)

Le professeur La collègue Tous les deux (‘Begge to’)

- c. *Marianne accompagne Pierre à la boutique et elle lui conseille d’acheter le manteau le plus cher.*

‘Marianne følger Pierre til butikken og råder ham til å kjøpe den dyreste frakken.

Qui achète le manteau le plus cher ?

Hvem kjøper den dyreste frakken?

*Pierre Marianne Les deux
 ‘Begge to’*

- d. *Le professeur et un collègue envoient une bouteille de champagne à Pierre, parce qu’il les a aidés à déménager.*

‘Professoren og en kollega sender en flaske champagne til Pierre fordi han har hjulpet dem med å flytte.’

Qui a aidé le professeur ?

‘Hvem har hjulpet professoren?’

*Un collègue Le professeur Quelqu’un d’autre
 ‘En annen’*

Det skal til slutt understrekes at vårt oppsett for kjernesetninger ikke omfatter variasjoner av typen (20a-d), der den ikke-lokale og den lokale possessor-kandidaten er hhv. hunkjønn og hankjønn entall, eller omvendt, og possessivet følgelig er referensielt tvetydig.

- (20)
- a. Tandis que $\sqrt{\text{Anna}}$ commande du cognac, $\sqrt{\text{Pierre}}$ mange son dessert.
 - b. Tandis que $\sqrt{\text{Pierre}}$ commande du cognac, $\sqrt{\text{Anna}}$ mange son dessert.
 - c. Tandis que $\sqrt{\text{Anna}}$ commande du cognac, $\sqrt{\text{Pierre}}$ mange sa crêpe.
 - d. Tandis que $\sqrt{\text{Pierre}}$ commande du cognac, $\sqrt{\text{Anna}}$ mange sa crêpe.
 - e. Tandis que $\sqrt{\text{Anna}}$ commande du vin, $\sqrt{\text{Pierre}}$ mange ses sandwiches.
 - f. Tandis que $\sqrt{\text{Pierre}}$ commande du vin, $\sqrt{\text{Anna}}$ mange ses sandwiches.

Det er mulig at eventuelle forskjeller mellom tolkningsmønstre til de tre informantgrupper ville komme tydeligere frem dersom slike eksempler ble tatt med i eksperimentet. Men det samlede antall testsetninger ville bli for omfattende. Et tema for et oppfølgende eksperiment?

[6] AVSLUTNING

I dette arbeidet har vi utbokstavert hvilke tolkningsproblemer innlærere av fransk er forventet å ha når de leser, og vi har formulert spesifikke hypoteser om hvilke forskjeller vi kan forvente, om innlærerne har norsk, tysk eller engelsk som morsmål. Med noen fantasifulle tilleggseksempler fra jubilanten selv eller noen av hans fremtidige assistenter skulle testen være klar til å settes opp med instruksjoner til testpersonene om å lese hver setning i eget tempo, trykke seg videre til spørsmålet, og med noen innledende øvelser (tre helt andre typer setninger og spørsmål) være klare til å trykke en av tre oppgitte tall- eller bokstavtaster – som bør være like lette å nå, men ikke ligge altfor tett på hverandre – for å avgi sine svar. Håpet er at svarene virkelig kan fortelle oss om våre forventninger om L1-transfer holder.

Lykke til, notre cher collègue Jean Pierre, med jubileet og med testen! Vi gleder oss til å lese sluttresultatet, om så på fransk!

REFERANSER

- Audring, Jenny & Francesca Masini (eds.). 2018. *The Oxford Handbook of Morphological Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Bybee, Joan L. 1985. *Morphology. A Study of the Relation between Meaning and Form*. Amsterdam: Benjamins.
- Chomsky, Noam. 1981. *Lectures of Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- Clahsen, Harald & Claudia Felser. 2006a. How native-like is non-native language processing?. *Trends in cognitive sciences* 10(12). 564-570.
- Fabricius-Hansen, Cathrine, Hans Petter Helland, & Anneliese Pitz. 2017. An L2 perspective on possessives: Contrasts and their possible consequences. Oslo

Studies in Language (OSLa) 9(2). 3-39.

Felser, Claudia & Ian Cummings. 2012. Processing reflexives in a second language: The timing of structural and discourse-level constraints. *Applied Psycholinguistics* 33(3). 571-603.

Helland, Hans Petter. 2006. *Ny fransk grammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Helland, Hans Petter. 2017. An empirical L2 perspective on possessives: French/Norwegian. *Oslo Studies in Language (OSLa)* 9(2). 75-104.

Helland, Hans Petter. 2019. La notion de transfert appliquée au français comme langue étrangère. *Bergen Language and Linguistics Studies (BeLLS)* 10(1).

Jarvis, Scott. 2009. Lexical transfer. In Aneta Pavlenko (ed.), *The bilingual mental lexicon: Interdisciplinary approaches*, 99-124. Bristol: Multilingual matters.

Lago, Sol, Michela Mosca & Anna Stutter Garcia. 2020. The Role of Crosslinguistic Influence in Multilingual Processing: Lexicon versus Syntax. *Language Learning* 71. 1-30. DOI: 10.1111/lang.12412.

López, Luis. 2020. *Bilingual Grammar. Toward an Integrated Model*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lyons, John. 1977. *Semantics. Vol. 2*. Cambridge: Cambridge University Press.

Matthews, Peter H. 1991. *Morphology: An introduction to the theory of word structure*. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press

Patil, Umesh & Sol Lago. 2020. How antecedent retrieval influences prediction: a cue-based retrieval model. AMLaP 2020. Poster: 241.

Patterson, Clara, Helena Trompelt & Claudia Felser. 2014. The online application of binding condition B in native and non-native pronoun resolution. *Frontiers in psychology* 5.

Pavlenko, Aneta. 2009. Conceptual Representation in the Bilingual Lexicon and Second Language Vocabulary Learning. In Aneta Pavlenko (ed.), *The bilingual mental lexicon: Interdisciplinary approaches*, 125-160. Bristol: Multilingual matters.

Pitz, Anneliese, Oliver Bott, Torgrim Solstad, Bergljot Behrens & Cathrine Fabricius-Hansen. 2017. An empirical perspective on possessives: German/Norwegian. *Oslo Studies in Language (OSLa)* 9(2). 43-74.

KONTAKT

Cathrine Fabricius Hansen

UiO

c.f.hansen@ilos.uio.no

Anneliese Pitz

UiO

a.p.pitz@ilos.uio.no

Bergljot Behrens

UiO

bergljot.behrens@ilos.uio.no